

a configurar una nova base teòrica de la urbanística, l'eficàcia de la qual s'ha de mesurar en l'aplicació, plena de contradiccions, dels instruments de planejament d'origen pluridisciplinari, en què es concreten les formes institucionals d'acció urbanística que tenen l'origen en crisi de l'actual organització estatal.

MANUEL TORRES I CAPELL

Borja de RIQUER: *Lliga Regionalista: la burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904)*. Pròleg de Josep Fontana. Barcelona, Edicions 62, 1977. 362 + 12 ps.

L'objecte de l'obra de Riquer consisteix a analitzar i interpretar el comportament (especialment polític) de la burgesia industrial catalana durant el període comprès entre el desastre colonial del 1898 i l'escissió que es produí el 1904 dins el si de la Lliga Regionalista. El fil conductor bàsic són les tendències del catalanisme durant la Restauració, les repercussions de la pèrdua de Cuba i de les Filipines sobre el mercat colonial i sobre la consciència de la burgesia catalana, el projecte regeneracionista de Polavieja i l'oberturisme de Silvela, l'oposició a la reforma financera de Fernández Villaverde i el «tancament de caixes», la formació de la Lliga Regionalista i la victòria electoral del 1901, i, finalment, les primeres crisis del nou partit industrial i l'escissió encapçalada per Jaume Carner. El llibre acaba demostrant la dependència de la burgesia catalana, en última instància, del poder central, i, conseqüentment, les limitacions i la seva incapacitat per a bastir un nacionalisme català.

En general, les apreciacions de Riquer sobre el període estudiat tenen un caire bastant polèmic. Per exemple, hom pot discrepar sobre el fet que el nou estat que es forma al llarg del segle XIX pugui ésser anomenat «liberal burges» (tant de bo que ho hagués estat!) (ps. 24 i 26), o sobre l'afirmació de Riquer referent al fet que la Lliga acceptà la llei d'Administració Local de Maura, car si bé és cert que a la Lliga li interessava el sufragi corporatiu, el seu *Informe* del 1907 sobre el projecte de llei no deixava de ser crític i aduïna, entre altres coses, que el projecte esmentat era massa centralitzador i que no tractava correctament el tema de les hisendes locals.

En fer la seva síntesi, Riquer intenta una interpretació marxista, a voltes massa arriscada. Les tesis provocadores (en el sentit positiu del terme) de Riquer obliguen a plantejar noves preguntes i a exigir-li molts matisos (que ell mateix forneix en el seu article *La hegemonia de la Lliga Regionalista*, «Tiempo de Historia», abril de 1978, ps. 42-54). La primera gran pregunta que cal fer-se és si cal atorgar o no a una burgesia, com fa l'autor, l'adjectiu de «nacionalista» en funció de si és, o no, plenament partidària del dret d'autodeterminació. Al capdavant, pot haver-hi «nacionalisme no separatista» o «nacionalisme poc propens a l'autodeterminació» (avui, per a bé o per a mal, això és bastant freqüent), i allò que compta en realitat és tenir consciència o no del fet nacional i de quina forma. Una objecció important que també cal fer a Riquer —i a molts altres historiadors!— és que a partir d'un període molt breu, per exhaustiva que sigui l'anàlisi, és molt difícil i arriscat d'extreure'n generalitzacions.

Algunes afirmacions massa contundents de l'autor, com ara que la burgesia no va tenir, fins el 1898, «cap projecte polític de reestructuració de l'estat centralista i ni tan sols de democratització del seu funcionament» (p. 27), que «la burgesia catalana durant el segle XIX mai no va tenir una actuació política nacionalista» (p. 310), o com ara que «els primers anys de la Lliga són, a parer

meu, la demostració del fracàs de l'intent "nacionalista" de la burgesia» (p. 311, subratllat per l'autor mateix), requereixen com a mínim força aclariments, si no explicacions més convinents que les proporcionades al llarg del llibre. Per què no voler reconèixer d'una vegada que la Lliga Regionalista tenia una concepció «nacional» (diferent, és clar, de les de les classes populars) que posà en pràctica durant el període 1914-1923, amb la Mancomunitat?

Finalment, és obligat de fer una referència al pròleg suggerent —car assaja de posar claretat entre les teories marxistes o paramarxistes sobre el fet nacional— de Josep Fontana, que destaca una de les tesis més importants de Riquer: que «davant el problema del "nacionalisme català" la burgesia no ha actuat d'una manera unitària [...] llevat d'aquells moments en què, en efecte, hi ha hagut coincidència, o oposició, entre els plantejaments nacionalistes i els seus interessos de classe» (p. 9).

FRANCESC ARTAL

Josep M. BRICALL, *Introducció a l'economia*. Pròleg de J. Ll. Sureda. Ed. Ariel, Esplugues de Llobregat, 1977. xv + 365 ps. Inclou 62 quadres i vocabulari.

Aquest llibre trenca el panorama establert dels manuals tradicionals d'economia en tres sentits: 1) pel rebuig del corpus teòric neoclàssic en raó de les seves febleses analítiques fonamentals posades en relleu pels economistes italians i de Cambridge, i pel retrobament del concepte d'*economia política* enfront del d'*economics*; 2) per la introducció no gratuïta de material descriptiu (xifres reals), juntament amb una voluntat de formar els estudiants amb «una capacitat crítica que defugi generalitzacions», posició que lliga amb la tradició dels economistes institucionalistes també per la renúncia quasi total a la formalització; i 3) per la construcció d'un fil conductor teòric i temàtic que, reprenent la distinció clàssica entre producció-distribució i circulació, planteja un desenvolupament argumental molt suggestiu, encara que difícil de transmetre als estudiants, i discutible fins i tot internament als pressupòsits objectius de l'autor.

Mentre que es pot estar d'acord amb els dos primers punts, malgrat que són dels qui creuen en la utilitat pedagògica de les deduccions matemàtiques i dels gràfics, la trama teòrica del llibre manifesta unes preferències que no estan predestinades *per se*. Així, hom pot comprovar com la reduïda atenció dedicada a la teoria de la demanda efectiva imposa límits greus per l'explicació del cicle econòmic i la distribució de la renda nacional a curt terme, o com la relativa indefinició teòrica respecte a la formació dels preus industrials provoca un cert divorci entre el món de la producció i el sistema financer (al qual hi ha dedicades moltes i ben pensades pàgines). Aquest divorci, relatiu a nivell teòric (no sé com es poden lligar conceptes com mode de producció i classes amb el quadre de fluxos a la *Samuelson*, p. 65), pot tenir una sortida completament satisfactòria amb la introducció dels esquemes Marx-Kalecki (que lliguen amb Leontief) i la noció de grau de monopoli.

Això no lleva els mèrits indiscutibles del llibre, que són ben palesos: rigor teòric, vocació pel «realisme» i gran capacitat de síntesi. Per damunt de certs aspectes on l'obsolescència pot fer minvar el seu valor il·lustratiu (xifres, institucions), la perspectiva global sembla molt suggestiva com una alternativa més permanent.

SALVADOR ALMENAR
Universitat de València